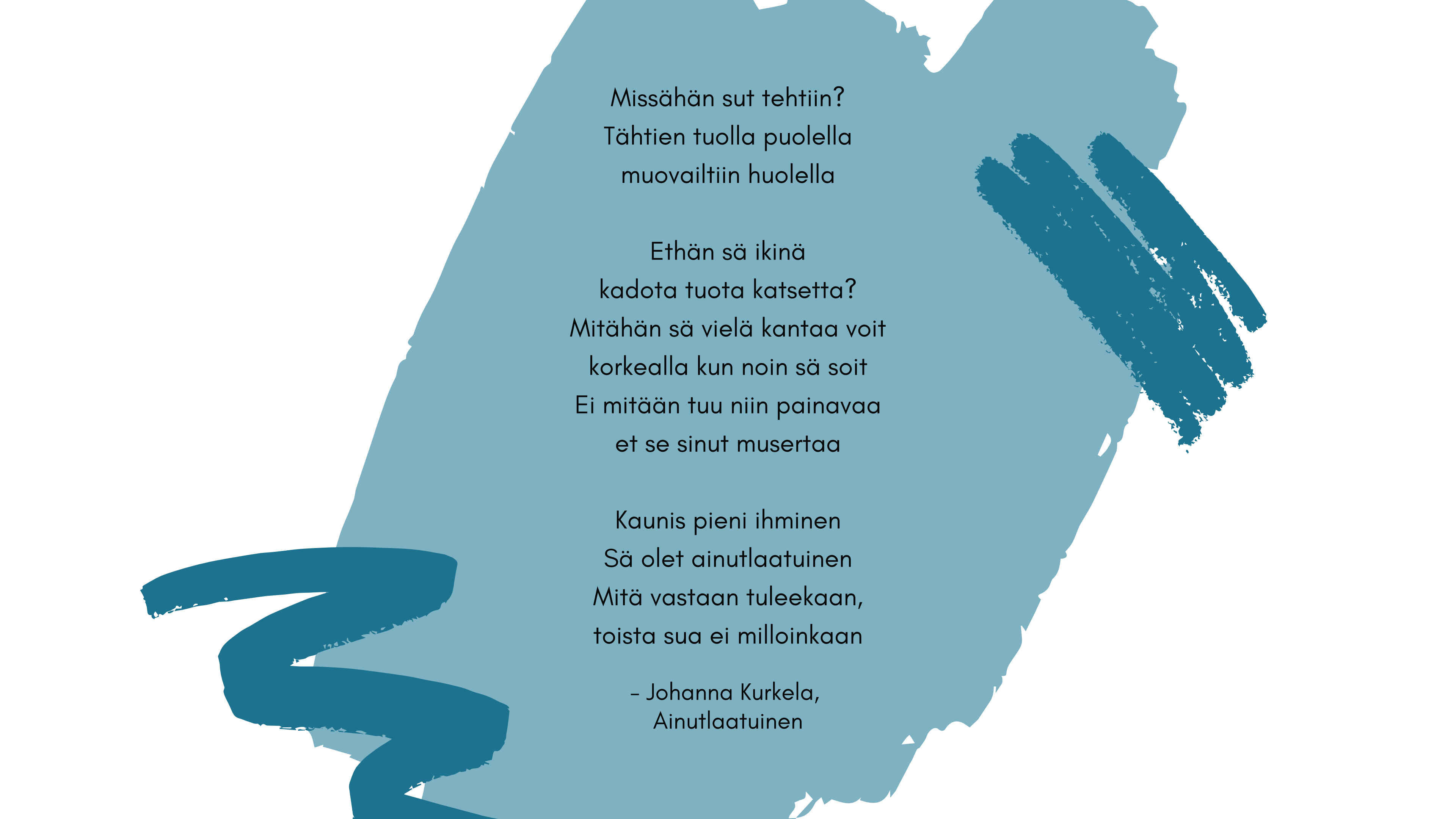

MIETITYTTÄÄKÖ LASTENSUOJELU?

Opas lastensuojelusta
varhaiskasvatuksen ammattilaisille

Tekijä: Viivi Ranne
Opas toteutettu opinnäytetynä Rauman kaupungille

Missähän sut tehtiin?
Tähtien tuolla puolella
muovailtiin huolella

Ethän sä ikinä
kadota tuota katsetta?
Mitähän sä vielä kantaa voit
korkealla kun noin sä soit
Ei mitään tuu niin painavaa
et se sinut musertaa

Kaunis pieni ihminen
Sä olet ainutlaatuinen
Mitä vastaan tuleekaan,
toista sua ei milloinkaan

- Johanna Kurkela,
Ainutlaatuinen

SISÄLLYS

ALUKSI

1. LASTENSUOJELULAKI

2. LASTENSUOJELUN PROSESSI

3. LASTENSUOJELUSTA
PUHUMINEN

4. LASTENSUOJELUILMOITUS

5. SALASSAPITOVELVOLLISUUS

6. YHTEISTYÖ LASTENSUOJELUUN

7. LISÄTIETOA AIHEESTA

8. YHTEYSTIEDOT

LOPUKSI

ALUKSI

Elämässä tulee vastaan ilon ja surun hetkiä, niitä ylä- ja alamäkiä. Aikuisten tärkeänä tehtävänä on tukea lasta kasvamaan ja olla lähellä auttamassa ylös, jos lapsi kaatuu. Lasten oikeutena on leikkiä, iloita ja kasvaa turvallisessa ympäristössä.

Tämä opas on tehty opinnäytetyönä varhaiskasvatuksen ammattilaisille yhteistyössä Rauman kaupungin kanssa.

Oppaan tarkoituksena on tukea varhaiskasvatuksen ammattilaisia puhumaan lastensuojelusta vanhempien kanssa ja vahvistamaan varhaiskasvatuksen asemaa ennaltaehkäisevänä toimijana lastensuojelussa.

1. LASTENSUOJELULAKI

Mikä lastensuojelulaki?
Mikä on lasten-
suojelulain tarkoitus?

Lastensuojelulain tarkoituksena on varmistaa, että lapsien oikeudet toteutuvat. Jokaisella lapsella on oikeus kasvaa ja kehittyä turvallisessa kasvuympäristössä.

Lapsen oikeuksista säädetään Suomen perustuslaissa ja lasten suojeleminen perustuu myös YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen. Nämä velvoittavat, että asetamme lapsen edun etusijalle.

ILMOITUSVELVOLLISUUS 25§:

Ammattilaisena voi tulla tilanteita, joissa lapsen hoito, huolenpito tai lapsen oma käyttäytyminen vaarantaa kasvua tai kehitystä. Lastensuojelulaki määrittelee ammattilaisten velvollisuuden ilmoituksen tekemiseen, jos herää huolta lapsesta. Ilmoituksen voi tehdä salassapitovelvollisuuden estämättä ja ammattilaisena sitä ei voi tehdä ensisijaisesti nimettömänä.

VASTUU LAPSEN HYVINVOINNISTA 2§:

Vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsesta. Lasten ja perheiden kanssa toimivien ammattilaisten tehtävänä on antaa tukea vanhemmuuteen ja kasvatukseen.

Lapsen ja perheen asioissa toimitaan aina ensisijaisesti lapsen edun ja pienimmän mahdollisen väliintulon periaatteilla.

Tästä periaatteesta käytetään termiä "hienovaraisuusperiaate".

2. LASTENSUOJELUSTA PUHUMINEN

Miksi lastensuojelusta
puhuminen on tärkeää?

Työntekijä voi havaita huolen lapsesta, jossa luotetaan omaan tunteeseen ja kontaktitietoon, joka lapsesta jo on. Omat havainnot, lapsen tuntemus ja aiemmin opitut asiat auttavat tunnistamaan, jos on tarve olla huolissaan lapsen omasta käyttäytymisestä, hyvinvoinnista tai tilanteesta.

Puheeksi ottamisessa ei ole tarkoituksena, että työntekijä päättää miten asiat ovat. Keskustelussa juuri tärkeää on tuoda esille oma huoli ja yhdistää voimavarat perheen tilanteen auttamiseksi – tehdä yhdessä ja jatkaa yhteistyötä.

VINKIT PUHEEKSI OTTAMISEEN LYHYESTI

- Pohdi ensin, mistä olet huolissasi lapsessa ja mitä tapahtuu, jos et ota aihetta puheeksi vanhempien kanssa?
- Tee mielikuvaharjoitus keskustelusta, miten aiot asiasta kertoa tai miten luulet vanhemman reagoivan?
- Pohdi jo vaihtoehtoja, millä keinoin lasta voi auttaa: mikä yhteistyötaho olisi paras?
- Pyydä keskustelussa apua omaan huoleesi

Varhaiskasvatus on merkittävä tekijä, kun halutaan vaikuttaa lasten ja perheiden tilanteisiin ennen niiden syntymistä tai pahenemista.

3. LASTENSUOJELU-ILMOITUS

Mitä lastensuojelu-ilmoitusta tehtäessä tulee huomioida?

Jokaiselle meille voi tulla vastaan haasteita, jotka vaikuttavat kykyymme hoitaa asioita. Se on luonnollista ja jokainen selviää eri tavoin. Tärkeintä on muistaa, että asioiden kanssa ei tarvitse olla yksin. Avun pyytäminen voi olla vaikeaa, jonka takia on hyvä löytyä niitä, jotka sitä tarjoavat.

Kynnys lastensuojeluilmoituksen tekemiseen pitäisi olla pieni. Lastensuojeluilmoitus tai yhteydenotto sosiaalihuoltoon voi joskus mielessä muuttua peloksi huostaanotosta.

Se ei kuitenkaan tarkoita samaa kuin huostaanotto. Lastensuojeluilmoitus on huolen ilmoittamista lapsen voinnista tai tilanteesta.

Ilmoituksen voi tehdä yhteydenottona sosiaalihuoltoon yhdessä vanhemman/vanhempien kanssa. Yhteydenotto on kannattavaa ja se tukee vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä sekä avointa keskustelukulttuuria. Laki kuitenkin edellyttää, että työntekijä kertoo yhteydenottoon johtaneet syyt ja yhteys otetaan mahdollisimman pian. Kuitenkin tilanteessa, jossa ei ole mahdollista tehdä yhteydenottoa, niin ammattilainen on velvollinen tekemään lastensuojeluilmoituksen.

Otit sitten yhteyttä yhdessä vanhempien kanssa tai lastensuojeluilmoituksella, tehdään se kunnan sosiaalitoimistoon. Ilmoituksen voi tehdä puhelimitse, kirjallisesti postittamalla tai käymällä toimistossa henkilökohtaisesti.

Lomake lastensuojeluilmoituksesta ja puhelinnumerot löytyvät Rauman kaupungin nettisivuilta "lastensuojeluilmoitus" osiosta. Yhteydenotossa voi olla samoihin numeroihin yhteydessä, mutta lomake yhteydenottoon löytyy Rauman kaupungin sivuilta "lapsiperheiden sosiaalipalvelut". Lomakkeet eivät kuitenkaan ole välttämättömiä ilmoituksen tekemiseen, mutta siitä voi saada suuntaa, mitä ilmoituksen sisällössä olisi hyvä olla.

Voit antaa myös tämän oppaan vanhemmille luettavaksi lastensuojelusta keskusteltaessa.

LASTENSUOJELUILMOITUKSEN TEKEMISESSÄ

- Puhu tiimillesi ja johtajalle huolestasi, se voi auttaa tarkentamaan ajatusta tilanteesta
- Jos et ole varma ilmoituksen tekemisestä, voit soittaa kaupungin päivystäville sosiaaliohjaajille tai virka-ajan ulkopuolella Satakunnan sosiaalipäivystykseen. Kysy arviota tilanteeseen mainitsematta vielä lapsen tietoja.
- Muista vanhempien kanssa keskustella asiasta avoimesti ja perustella syy ilmoituksen tekemiseen. Yhteistyön jatkamisen kannalta on aina parempi, että vanhemmat tietävät asiasta.
- Kun lähdet keskustelemaan vanhempien kanssa, ota työkaveri mukaan tai hihkaisen asiasta, niin että joku toinen työntekijä tai johtaja on silloin lähettyvillä.
- Hyvän yhteistyön mukaisesti voi soittaa Rauman kaupungin vastuusosiaalityöntekijälle ja kertoa, että ilmoitus on tehty ja kenestä. Tällöin hän on tietoinen asiasta, jos vanhemmat ottavat yhteyttä.

4. LASTENSUOJELUN PROSESSI

Millainen lastensuojelun prosessi on ja miten se etenee?

Lastensuojeluilmoituksen tai muun yhteydenoton jälkeen asiat etenevät tietynlaista polkua pitkin. Jokaisen tilanne on erilainen, mutta kerron seuraavaksi lyhyesti, mitä eri termit tarkoittavat ja miten lastensuojelu etenee.

Jokaisen lapsen ja perheen tilanne on erilainen – lastensuojelun prosessi etenee myös aina tilannekohtaisesti.

ENNALTAEHKÄISEVÄ LASTENSUOJELU:

Havaitaan perheiden tilanteet ajoissa, jotta voidaan vaikuttaa ongelmien syntymiseen tai pahenemiseen ehkäisevästi. Siihen ei tarvita lastensuojelun asiakkuutta ja se koskee kaikkia yhteiskuntamme lapsia. Hyviä esimerkkejä näistä palveluista ovat koulut, nuorisjärjestöt, varhaiskasvatus, neuvolat ja harrastukset. Nämä palvelut tukevat lasta kasvamaan ja kehittymään elämänsä polulla.

LASTENSUOJELUN AVOHUOLTO:

Lastensuojelun tarpeen arvioinnin jälkeen tehdään asiakassuunnitelma, jossa mietitään yhdessä palveluja, jotka auttaisivat tilanteeseen. Palveluja voivat esimerkiksi olla perhetyö, tukihenkilötyö tai taloudellinen tuki. Tukitoimien tarkoituksena on auttaa vanhempia ja olla lapsen kasvun sekä kehityksen tukena.

LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLTO:

Jos lapsi huostaanotetaan, siirtyy hän sijaishuoltoon. Eri paikkoja joihin lapsi voidaan sijoittaa ovat sijaisperhe, ammatillinen sijaisperhe tai erilaiset lastensuojelulaitokset. Sijaisperheenä voi toimia myös esimerkiksi sukulaisperhe. Sijoituksessa on otettava huomioon jokainen lapsi yksilöllisesti ja tärkeää on vaalia lapsenperhesuhteiden pysyvyyttä.

LASTENSUOJELUN JÄLKIHUOLTO:

Sijoituksen päättymisen jälkeen lapsella tai nuorella on oikeus jälkihuoltoon. Sen tarkoituksena on tukea lasta tai nuorta kotiutumaan sijaishuollosta tai auttaa nuorta itsenäistymään. Jälkihuolto on vapaaehtoista ja voi olla esimerkiksi vanhemmille järjestettävää avohuollon palveluja tai taloudellista tukea.

KUVIO PROSESSISTA

1. LASTENSUOJELUILMOITUS

Lastensuojeluilmoitus tai muunlainen
avunpyyntö/ilmoitus
sosiaaliviranomaiselle

2. TILANNEKARTOITUS

Tilanne kartoitetaan,
tarvitseeko perhe tukea?

3. PROSESSI PÄÄTTYY

Sosiaaliviranomainen katsoo
tilanteen olevan hyvä ja perhe pärjää
oman tukiverkostonavulla, jolloin
prosessi loppuu tähän.

3. TARVE TUELLE

Huomataan perheellä olevan tuen
tarvetta ja aloitetaan asiakas-
suunnitelman tekeminen. Tarjotaan
perheelle vapaaehtoisia avohuollon
tukitoimia.

4. AVOHUOLLON TUKITOIMET

Prosessi loppuu, jos avohuollon palvelut ovat auttaneet ja perhe pärjää.

6. HUOSTAANOTTO

Päädytään huostaanottoon ja sosiaalityöntekijä etsii lapselle sijaishuoltopaikan.

5. TARVE HUOSTAANOTOLLE?

Jos avohuollon tukitoimet eivät auta tilanteeseen ja lapsen tilanne edelleen jatkuu huolestuttavana, pohditaan huostaanoton tarvetta.

7. HUOSTAANOTTO PÄÄTTYY JA JÄLKIHUOLTO

Huostaanottoon johtaneet syyt ja tavoitteet on täytetty tai lapsi täyttää 18 vuotta, niin huostaanotto puretaan. Tämän jälkeen alkaa jälkihuolto.

HUOSTAANOTTOON VAADITTAVAT PERUSTEET

- Huolenpidon puutteet tai kasvuolosuhteet uhkaavat lapsen kasvua ja kehitystä, kuten päihdeongelmat, jatkuva lapsen syylistäminen tai puutteellinen kasvatuskyky
- Lapsi vaarantaa itsensä omalla käyttäytymisellään
- Avohuollon tukitoimia on monipuolisesti ja laajasti kokeiltu, mutta eivät enää ole riittäviä auttamaan tilanteeseen
- Tarve huostaanotolle on lapsen edun mukaista

5. SALASSAPITOVELVOLLISUUS

Salassapitovelvollisuus
ja siihen liittyvät
poikkeustilanteet.

Sosiaalihuoltoon tai lastensuojeluun yleensä on mahdollista olla yhteydessä eri lakien määrittelemissä rajoissa. Pääasiassa meitä sitoo salassapitovelvollisuus, mutta siihen on annettu tiettyjä poikkeuksia. Työntekijän oikeus saada tai velvollisuus kertoa sosiaaliviranomaiselle lapsen asioista, edellyttää että tiedon saaminen tai sen luovuttaminen on välttämätöntä lapsen hoidon, kasvun tai kehityksen takaamiseksi. Ensisijaisesti täytyy aina olla lupa vanhemmilta, mutta tilanteen ollessa kiireellinen ja lapsen edun sitä vaatiessa, voidaan myös poiketa luvan saamisesta. Jokaisen lapsen tilanne arvioidaan yksilöllisesti.

PERUSTEET LAPSEN TIETOJEN SAAMISELLE TAI ANTAMISELLE

- Ensisijaisesti lupa/suostumus vanhemmilta
- Olet salassapitovelvollinen ammattilainen, jonka tiedon saamisesta on laissa säädetty, kuten varhaiskasvatus, koulu tai terveydenhuollon ammattilainen
- Tiedon saaminen on perusteltua varhaiskasvatuksen järjestämisen, tuottamisen ja tuen arvioinnin kannalta välttämätöntä
- Tiedon antaminen on perusteltua esimerkiksi sosiaaliviranomaisen pyytäessä lausuntoa lapsen tilanteen arvioimiseen.

Onko sinun työpaikallasi puhuttu salassapitovelvollisuudesta ja siihen liittyvistä poikkeuksista?

6. YHTEISTYÖ

Miten eri tahot toimivat yhteistyössä lapsen eduksi?

Ensisijaisesti ammattilainen keskustelee aina vanhemman kanssa asioista. Voi kuitenkin tulla hetkiä, jolloin vanhemmat eivät halua vastata asiaan ja herää kysymys, miten lapsen tilanne etenee? Miten me voimme tukea lapsen tilannetta?

Lapselle ja perheelle parhaan avun saavuttamiseksi on kuitenkin tärkeää, että eri tahot toimivat yhteistyössä. Sosiaalityöntekijän on hyvän yhteistyön merkeissä ilmoitettava varhaiskasvatuksen työntekijälle esimerkiksi yhteystiedot siitä, ketä lapsen asioita hoitaa. Jos näin ei kuitenkaan ole tapahtunut, eikä vanhemmilta ole mahdollista saada tietoa, voi ilmoituksen tehnyt työntekijä itse ottaa yhteyttä ja kysyä tietoa.

Sosiaalityöntekijä tai muu lastensuojelun työntekijä voi ottaa yhteyttä myös lapsen hoidon arviointia tai asiakassuunnitelmaa tehtäessä. Mahdollista on järjestää verkostopalaveri yhdessä eri ammattilaisten, vanhempien ja lapsen kanssa. Siellä voidaan esimerkiksi tehdä yhdessä sovittu yhteistyön suunnitelma, joka selventää jokaisen osapuolen roolia ja yhteistyön tekemistä. Tällöin voidaan puhua avoimesti samassa tilassa. Yhteistyösuunnitelmaan voi pohtia esimerkiksi millaisissa tilanteissa sosiaalityöntekijä haluaa, että varhaiskasvatuksen ammattilainen on yhteydessä. Varhaiskasvatuksen ammattilainen voi myös ottaa yhteyttä lapsen sosiaalityöntekijään ja kertoa halusta järjestää palaveria lapsen asioiden tiimoilta.

YHTEYDEN OTTAMINEN

Yhteys sosiaaliviranomaiseen kannattaa ensisijaisesti ottaa puhelimitse tai käymällä paikan päällä. Sähköpostiviesteissä ongelmana on niiden suojaamattomuus. Perinteinen sähköposti ei useimmiten ole salattu, jolloin ei voi varmasti tietää lapsen asioista puhuttaessa, että asian näkee vain ja ainoastaan kohdehenkilö. Sähköpostin voi kirjoittaa, jos tiedät varmasti, että sähköposti on suojatulla yhteydellä tehty. Jos suojaamattoman sähköpostiviestin kirjoittaminen on kuitenkin välttämätöntä, pitää se kirjoittaa ilman lapsen tunnistetietoja.

7. LISÄTIETOA AIHEESTA

RAUMAN KAUPUNGIN WWW-SIVUT / LASTENSUOJELU JA YHTEYSTIEDOT

<https://www.rauma.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/lastensuojelu/>

<https://www.rauma.fi/lastensuojelun-yhteystiedot/>

Löytyy lisätietoa Rauman alueella olevasta lastensuojelusta ja palveluista. Yhteystiedot eri lastensuojelun tahoille.

RAUMAN KAUPUNGIN WWW-SIVUT / LASTENSUOJELUILMOITUS

<https://www.rauma.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/lastensuojelu/lastensuojeluilmoitus/>

Lastensuojeluilmoituksen lomake ja päivystävien sosiaaliohjaajien yhteystiedot.

RAUMAN KAUPUNGIN WWW-SIVUT / LAPSIPERHEIDEN SOSIAALIPALVELUT

<https://www.rauma.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lapset-nuoret-perheet/lasten-nuorten-ja-perheiden-erityispalvelut/ehkaiseva-perhetyo-ja-lapsiperheiden-kotipalvelu/>

Lomake: yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOKSEN LASTENSUOJELUN KÄSIKIRJA

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja>

Sivustolla on lastensuojelun käsikirja, jossa on runsaasti tietoa lastensuojelusta.

ESA ERIKSSON & TOM ERIK ARNKIL: HUOLI PUHEEKSI

Apua huolen heräämisestä puhumiseen – miten aloittaa keskustelua vanhempien kanssa?

8. YHTEYSTIEDOT

Tässä muutama yhteystieto, johon voit ottaa yhteyttä esimerkiksi kysyäksesi tukea lapsen tilanteeseen tai kun haluat tehdä lastensuojeluilmoituksen.

RAUMAN AKUUTTITYÖN SOSIAALIOHJAAJIEN NUMEROT:

p.044 793 5533

p.044 431 4713

VIRKA-AJAN ULKOPUOLELLA voi soittaa sosiaalipäivystykseen:

p. 02 623 4380

HÄTÄTILANTEESSA

soita 112

LOPUKSI

Olen laittanut tähän oppaaseen oman ammatillisen näkemykseni kannalta tärkeimpiä asioita, jotka auttaisivat varhaiskasvatuksen ammattilaisia puhumaan lastensuojelusta. Jokainen tilanne on yksilöllinen ja toivon, että opas antaa rohkeuden askeleen puhua asiasta, joka on ollut vaikea asia keskustella jo kauan. Yksikin keskustelu on eteenpäin, että lastensuojelu aiheena voi joku päivä olla meille kaikille osa arkea.

Tämä opas on toteutettu sosiaalialan
toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena
Satakunnan ammattikorkeakoulussa
keväällä 2020.

Opas ja opinnäytetyö on toteutettu
Rauman kaupungille.